

הקורונה סידרה לסופרים עצמאיים תזמון לא רע בכלל
 ההנחה שהוצאת ספר בימים אלה היא טעות שלא ניתן יהיה לתקנה, מתבררת כמורכבת יותר
 במבחן המציאות. כותבים רבים לא המתינו להוצאות הספרים הסגורות ומצאו את עצמם "לבד
 בשטח", ולטובה

עלית קרפ | כמו שכתוב בספר

22.10.2020

כיתות, בתי ספר, תלמודי תורה, מסעדות, טייק-אווי - כולם אוטוטו נפתחים או שנפתחו כבר. חנויות הספרים?
 סגורות. הוצאות הספרים? סגורות ומסוגרות. המפיצים? יושבים בבית. אנשי יחסי הציבור של ההוצאות? בחל"ת,
 וכמוהם גם העורכים, המתרגמים, המגיהים ויתר אנשי הספר: כולם יושבים בבית. אולי כי המשכיל בעת ההיא
 ידום. ועם זאת, בישראל יוצאים מדי שנה אלפי כותרים, וגם בימי הקורונה יוצאים, כך נראה, לא מעט.
 בפוסט נרגש שהעלתה השבוע בפייסבוק, מפצירה הסופרת רוני גלבפיש שלא להוציא כרגע ספרים. גלבפיש
 טוענת שהוצאת ספר בימים אלה היא טעות שלא ניתן יהיה לתקנה, שכן החנויות סגורות וגם המצב הכלכלי שרוי
 בעלטה. "שימו לב, הוצאות הספרים מתאפקות. הן לא מוציאות כמעט כלום. תסתכלו על בעלי המקצוע, הם
 מכירים את השוק. הם יודעים מה הם עושים ולמה. תכתבו, תערכו, תגיהו, תעצבו, תבנו קהל, תשחקו עם היל-
 דים. תכתבו עוד קצת. אל תוציאו ספר עכשיו. אל תשלחו אותו להוצאות הספרים. ספרים הם לא עגבניות, הם לא
 ירקיבו במגירה", כתבה גלבפיש וסיימה בנימה דרמטית משהו: "אני מתחננת. הספרים שלכם מתחננים. אל תהרגו
 אותם. חכו".

יש כאלה שלא חיכו. אולי הם לא קראו את הפוסט של גלבפיש ואולי הספר שכתבו נראה להם חשוב מכדי לחכות.
 אין הוצאות ספרים? הם לקחו על עצמם את הוצאת הספר לבד. שכרו את שירותיו של עורך (יש המון עורכים מוב-
 טלים עכשיו), שכרו מעצב גרפי (אותו הדבר), קבעו עם בעל בית הדפוס ועם הכורך, ועכשיו יש להם המון ספרים
 בבית והם מנסים לשווק אותם כיד הדמיון הטובה עליהם.
 המגוון גדול: יש כמובן רומנים, ספרי אומנות ואפילו ספרי עיון. אך מי הם האנשים הללו, שדווקא בימי הסגר הח-
 ליטו להוציא ספר כנגד כל הסיכויים? כמה עוסקים הספרים שכתבו? כמה עלה להם להוציא ספר בכוחות עצמם,
 מאל"ף ועד ת"ו? כמה עותקים הדפיסו וכמה מכרו? ובעיקר - למה היה להם כל-כך חשוב לעשות את זה דווקא
 עכשיו? ומה עם האזהרה של גלבפיש? תתפלאו, יש כאלה שלמרות הכל כבר נמצאים בדרך למהדורה השנייה.

מור אסאל צילום: ענבל אור-לב

הקו המחבר בין הסופרים הללו הוא שאין להם את הצורך של כותבי הדור הקודם שיצירתם תתקבל על-ידי
 ההוצאות, ואולי טוב שכך. מור אסאל החליטה להוציא את רומן הביכורים שלה "איך ללשף קיפוד" בהוצאה פר-
 טית עוד לפני פרוץ הקורונה, משום שלטענתה הבינה שהוצאות גדולות כמעט שלא מוציאות ספרי ביכורים, לא
 בימי קורונה ולא בימים אחרים. כמו כותבים אחרים, גם היא רצתה ללוות את התהליך ולפקח עליו, והיה לה חשוב
 לאסוף סביבה צוות שתוכל לתקשר איתו.
 "היה לי חשוב שהאנשים שאיתם אעבוד יהיו לא רק מקצועיים, אלא שגם תהיה לי איתם כימיה: מעולם לא עשיתי
 פרויקט בסדר גודל כזה. זה היה מלחיץ ומאיים, ורציתי סביבי אנשים שאוכל לדבר איתם, לשאול אותם, לנ-
 דנד להם. עבדתי עם חברים ועם חברים של חברים, וזה היה נפלא". אסאל מציינת שוויתרה על מימון המונים,
 השתמשה בחסכונותיה, והחליטה, עוד לפני שחנויות הספרים נסגרו, שהיא תפרסם את הספר באמצעות משרד
 יחסי ציבור ותשלח אותו למזמינים הביתה. הספר יצא לאור ביולי ועד כה נמכרו יותר מאלף (!) עותקים מודפסים
 ועוד אלפי עותקים דיגיטליים. במהדורה הראשונה הודפסו 1,500 עותקים. הוצאת הספר עלתה כ-40 אלף שקל.
 "ההוצאה כבר החזירה את עצמה", מדווחת אסל, "אני אפילו מתחילה להרוויח".

עבור דרור שגב, "אין לי מספיק מלים בגוף" דווקא אינו ספר ביכורים. ספרו הראשון "חוצה" יצא ב-2013
 בהוצאת סגול. שלוש שנים לאחר מכן הוציא את "ילד מקולקל" בהוצאת "מרום תרבות ישראלית" במימון המו-
 נים. גם את "אין לי מספיק מילים בגוף" הוא רצה להוציא בהוצאה קטנה, שנסגרה בגלל מחלת המו"ל, וכשהחליט
 לנסות לשלוח אותה להוצאות ספרים אחרות, הקורונה כבר היתה כאן. שגב הבין שכרגע לפחות אין עם מי לדבר.
 "שני הספרים הראשונים שלי נמכרו יפה ולכן לא חששתי לצאת לדרך עצמאית", אומר שגב.

הוא שבר את שירותיו של עורך מקצועי, הדפיס 2,000 עותקים ושילם כ-25 אלף שקל על הוצאתו של הספר לאור, כש-60% מהם כבר כוסו באמצעות המכירות. לדבריו, הוא לא פנה לאיש יחסי ציבור, אלא מפרסם את הספר באמצעות פייסבוק ורשתות חברתיות אחרות. עד כה מכר כ-280 עותקים באמצעות האתר שלו, והוא מקווה למכור גם בחנויות עם תום הקורונה.

"ממזרת' עמד לצאת בתחילת מארס", אומרת המחברת מיכל פנקל, "דיווחים על התפרצות הקורונה הביאו אותי לעצור את הדפסתו. ידעתי ששוק הספרים אינו מאיר פנים ובטח לא לספרי ביכורים, ולכן החלטתי להמתין לפני שאני משחררת את 'ממזרת' למצוא את מקומה בעולם. השוק מת לחלוטין ונראה היה ששום דבר לא יציל אותו, אך ביולי נפתח חלון הזדמנויות ובאוגוסט פנה אלי המפיץ וביקש שאחליט אם אני מוכנה לקחת סיכון ולהוציא לאור בספטמבר ב-2,000 עותקים. החלטתי ללכת על זה, למרות הסיכון שספריהם של סופרים ידועי שם עומדים להתפרסם בתקופת החגים ולאכלס את המדפים. ידעתי שאני אלמונית ואין שום קהל קוראים שמחכה לי". גם פנקל, בדומה לאסל, שכרה את שירותיו משרד יחסי ציבור והפרייקט כולו עלה קצת יותר מ-40 אלף שקל. מכיוון שהספר יצא לחנויות רק בספטמבר, עדיין אין נתוני מכירה לגביו.

מיכל פנקל צילום: פזית עוז

לא רק רומנים התפרסמו בתקופת הקורונה, ודומה שהספר "חמש רגליים" של מרב שין בן-אלון, שהוא נובל גרפית, הוא דוגמה מסקרנת במיוחד. אם לרומנים קשה להימכר בתקופה כזאת, לספרים אחרים, ועוד לנובלות גרפיות, על אחת כמה וכמה. אבל גם כאן, יש הפתעות. "הספר תוכנן לרדת להדפסה ב-17 במארס", אומרת בן-אלון, "ועם הכניסה לסגר, ההדפסה הוקפאה. בין דחיית ההדפסה ועד ליציאת הספר לאור, שלושה חודשים לאחר מכן, היה ברור שהעולם השתנה, והספר, שתהליך העבודה עליו נמשך שלוש שנים, עומד להיוולד לעולם של קורונה. החששות היו גדולים. קשה היה לנחש שהמהדורה הראשונה, שבה 500 עותקים, תימכר בשלושת החודשים שבין שני הסגרים", היא מספרת.

הספר קיבל תמיכה מלאה ממועצת הפיס לתרבות ואמנות והקן ליוצרים של משרד התרבות, שמיוזמתם העבירו מראש את כספי התמיכה ליצירות שתהליך ההפקה שלהן נקטע. הבחירה להוציא את הספר בעצמי נבעה מהעובדה שהספר, מעבר להיותו אובייקט קריאה, הוא גם אובייקט חזותי, יצירה בינתחומית שיש לה מעמד של עבודת אמנות ורציתי שיהיה לי חופש פעולה לבחור את אופני התצוגה והשיווק שלה", היא מוסיפה. פרסום בפייסבוק הביא בו ביום למכירת 100 עותקים ולהזמנתה של בן-אלון לתוכנית טלוויזיה. אבל מרבית המכירות נעשו באופן ישיר ברשת וחלק ייעשה כשיפתחו חנויות הספרים דרך חנויות הספרים העצמאיות. תוך חודשיים המכירות של הספר מימנו את הוצאות יח"צ והשיווק, וגם של הדפסת המהדורה השנייה שראתה אור בספטמבר וגם בה 500 עותקים.

גדי איידלהייט אינו חושש מהקורונה משום שהוא סבור שהספר שלו אקטואלי תמיד. אם בתחילה חשב שיצליח להוציא את ספרו, "הפטרה לעניין", שהוא פירוש על הפטרות השבוע באחת מהוצאות הספרים, אחרי שהובהר לו, שהוצאת הספר כרוכה בכמה התמודדויות שההוצאות הגדולות אינן מעוניינות לקחת על עצמן, החליט לעשות זאת במו ידיו. "סיבה נוספת לכך שהחלטתי להוציא באופן עצמאי היא השליטה המלאה על התהליך, בעיקר על האיכות, וללכת עם הדברים על סוף. כך יכולתי להוסיף לספר שרובו עיוני תורני, קטעי מידע כללי בנושאים מגוונים ואף איורים. זה שילוב שמהיכרותי את התחום, הוצאות ספרים מתקשות לבלוע. החלטתי להפיק ספר ברמה גבוהה, ולכן ההוצאה העיקרית היתה עריכה והגהות, שלבים שאסור לוותר עליהם, ולעתים מקצצים דווקא בהם בגלל עלותם. גם עלויות הדפוס היו גבוהות, בגלל הכריכה הקשה וגימורים נוספים".

"הדפסתי 1,500 עותקים", מתאר איידלהייט, "הוא היה יקר למדי, גם כי הוא ספר עב כרס, גם מפני שהודפס על נייר מיוחד וגם משום שאויר ונכרך בכריכה קשה. נשאתי ברוב העלויות, שהגיעו לכ-70 אלף שקל בסופו של דבר. כספר תורני, ממילא נוכחותו ברשתות ובחנויות פחות נדרשת, וההפצה והשיווק יבוצעו בדרכים אחרות שרובן תקועות כרגע בגלל הקורונה. אני מתנחם בזה שהספר תמיד אקטואלי, כך שהעיכובים כרגע אינם מרתיעים אותי. אני משווק אותו בשיטת חבר מביא חבר וברשתות החברתיות ויודע שזה ייקח זמן. בינתיים מכרתי כ-200 עותקים. אינני מצטער כלל וכלל על ההוצאה שהיתה כרוכה בזה, שכן ברור לי שבהוצאה מסחרית היה יוצא ספר שונה, ולא כזה שאני יכול להגיד עליו שהוא בדיוק, אבל בדיוק, כמו שרציתי".

האם אחד מהשינויים שהקורונה תביא לעולם הוא שגשוגה של ההוצאה העצמית ודחיקתן של הוצאות הספרים לשוליים? נועה מנהיים, עורכת ספרות המקור בהוצאת הספרים "כנרת זמורה" מצננת מעט את ההתלהבות: "תחום ההוצאה לאור אכן עובר טלטלות משמעותיות בשנים האחרונות. אם הסופר בחר להיעזר בשירותיהם של אנשי מקצוע בעלי ניסיון, הרי שהוא עובד עם אנשים שהוא משלם להם ישירות, עובדה שעלולה לגרום לכך שלא יקבל את השיקוף המיטבי על איכות עבודתו.

כמו כן, כדי להוציא ספר באופן פרטי ולהצליח לשווק אותו בצורה יעילה, להביא אותו לידיעת קהל יעד רחב, לתשומת לב הביקורת והתקשורת, הסופר צריך להצטיין בתחומים רבים מלבד כתיבה – הוא צריך לפעול כמפיץ, כמשווק, כיחצ"ן, כפרסומאי ועוד, או לשלם סכומי כסף נוספים למי שיוכל לבצע עבורו את כל המשימות הללו, לכן זו אינה דרך פעולה שמתאימה לכל אחד.

נועה מנהיים צילום: מאיר כהן

”בחצי שנה האחרונה היו מקרים ספורים של מי שהחליטו לעקוף את המנגנון ולהוציא לאור באופן עצמאי, ומשמח לראות שיש שהצליחו למכור יפה ולהגיע לקהלים רחבים. העובדה שרוב הוצאות הספרים משותקות כרגע, בייחוד בכל מה שנוגע לספרות עברית, מכיוון שהן נסמכות על כוח המכירה של החנויות, יצרה ריק בשוק, שיתוק וקיפאון הקשים מאוד לסופרים ולא פחות מהם, לקוראים המחפשים אחר חומרים חדשים. מי שבחרים להוציא את ספריהם לאור כרגע באופן עצמאי ומסוגלים 'לדחוף' אותם בעצמם, לפרסם ולשווק אותם, נהנים מהיותם השחקנים הכמעט בלעדיים במגרש. סביר להניח, שאחרי הקורונה יחשבו ההוצאות לאור מחדש על מודלים ותיקים של שיווק והפצה, על רמת הסיכון שהן לוקחות ועל מנגנונים חדשים שיאפשרו קשר בלתי אמצעי יותר עם קהל הקוראים – קשר שהוא אחד היתרונות הגדולים של הוצאה עצמאית. כפי שהיה לפני תקופת הקורונה, יש מקום בשוק לסופרים המסוגלים ומעוניינים לקחת את הפקת הספר על עצמם, ולמבנים מסורתיים יותר שפועלים בקנה מידה אחר ומתוך רצון לפעול בשדה הספרות לעומק ולרוחב, ולא רק על בסיס הספר הבודד.”

בשלב זה לא מדובר בכלל על פתיחת חנויות הספרים. רבות מהן ממוקמות בקניונים, ופתיחתן בוודאי תידחה עוד יותר מפתיחתן של חנויות הרחוב. מה יהיה על עולם הספרים? לא תמיד הכל ידוע, ולפעמים דווקא מה שנראה רע, מוביל לתוצאות טובות: כך לדוגמה, הסיפור הקצר, סוגה שכבר כמעט נשכחה מלב, זכתה לעדנה מחודשת כתוצאה מהצטמצמות העניין בקריאה בכלל ובקריאת טקסטים ארוכים בפרט. לאיזו עדנה ספרותית תביא הקורונה? נחכה ונראה.

עלית קרפ

כמו שכתוב בספר

סופרת, עורכת ומתרגמת. מחפשת את המציאות בספרים.